

Samenspel tussen Economie,
Wetenschap en Innovatie voor
een betere samenleving

Kredietverlening aan Vlaamse ondernemingen

Monitoring Rapport:

Mei 2012

Jan van Nispen

Inleiding

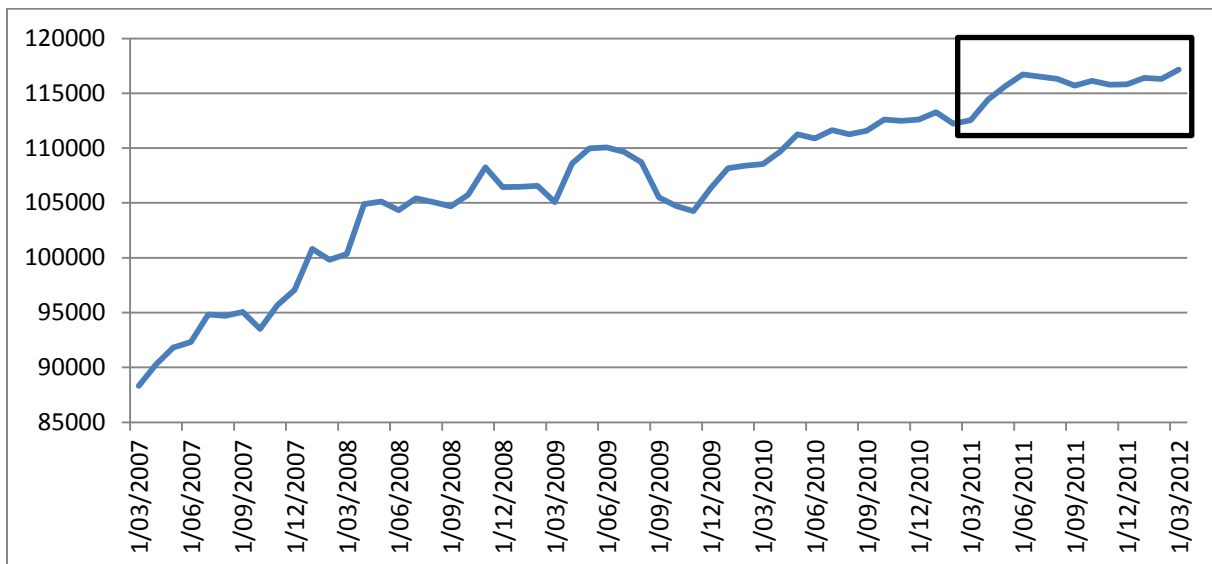
De start van de financiële crisis ligt nu al enkele jaren achter ons, maar in 2011 voelden we nog steeds de effecten van deze crisis op de reële economie en op de overheidsfinanciën. De Griekse perikelen, banken die nog steeds in problemen zitten en de kredietverlening die door de invoering van de Basel III akkoorden mogelijk negatief beïnvloed zal worden, bevestigen nogmaals de nood en het nut van een regelmatige monitoring van de markt van kredieten aan ondernemingen.

Deze monitoring is opgestart in het kader van de “ronde tafel: Banken en Bedrijven” die in de nasleep van de financieel-economische crisis plaats vond en zit verankerd in de engagementen die in de intentieverklaring: Banken en Ondernemingen gemaakt werden.

Dit werk pretendeert geenszins nieuwe informatie te onthullen die niet via andere kanalen beschikbaar is, maar poogt door het bundelen en interpreteren van de beschikbare informatie vanuit het standpunt van de Vlaamse economische administratie een toegevoegde waarde te creëren door duidelijkheid te scheppen over bepaalde tendensen op de kredietmarkten. Dit gebeurt met het oog op het tijdig ontdekken van mogelijke problemen, het formuleren van onderbouwde oplossingen en het detecteren van mogelijke hiaten in de cijfergegevens die een volledig beeld op de kredietmarkt in de weg staan. Hierdoor hopen wij bij te dragen tot een, ook in de toekomst, vlotte, gezonde en verantwoorde kredietverlening aan de Vlaamse ondernemingen. Want bankkrediet is en blijft één van de belangrijkste bronnen van externe financiering van de gemiddelde Vlaamse onderneming.

Als vertrekpunt van deze rapportering werd het schema A genomen dat door de NBB gepubliceerd wordt. Dit geeft een beeld van de algemene evolutie van de kredietverlening aan de Belgische niet-financiële vennootschappen.

Grafiek 1 - Schema A: Uitstaand bedrag (in miljoenen Euro's)

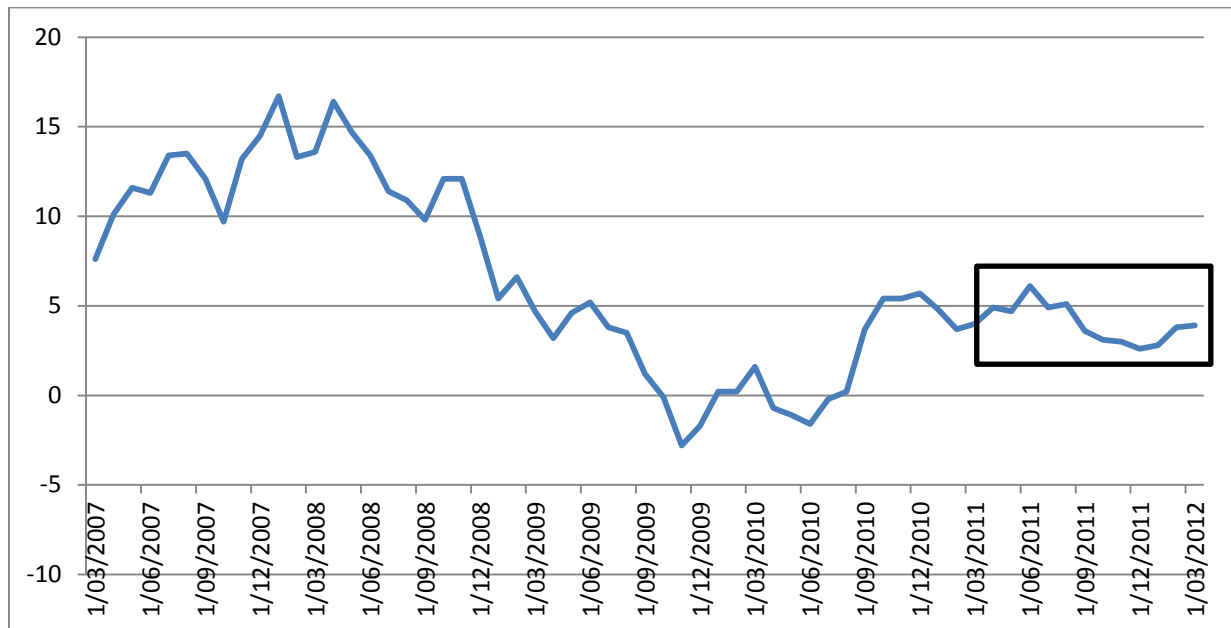

Bron: eigen weergave op basis van NBB

Zoals hierboven weergegeven werd in figuur 1, zien we dat sinds november 2011 het totaal opgenomen kredietbedrag gekenmerkt werd door een lichte stijging richting het topniveau van juni 2011. In Maart 2012 werd een nieuwe recordhoogte vastgesteld van het totaal opgenomen kredietbedrag in België met 117 miljard euro.

De afgelopen 3 trimesters bleef het totaal opgenomen bedrag relatief stabiel, maar door voorgaande evoluties in de eerste maanden van 2011 kan verwacht worden dat de jaarlijkse groeipercentages (zie grafiek 2), hoewel nog steeds positief, veel lager zullen uitvallen de komende maanden, tenzij er een uitzonderlijke groei zou voordoen in het uitstaande bedrag vertrekkende vanaf mei 2012.

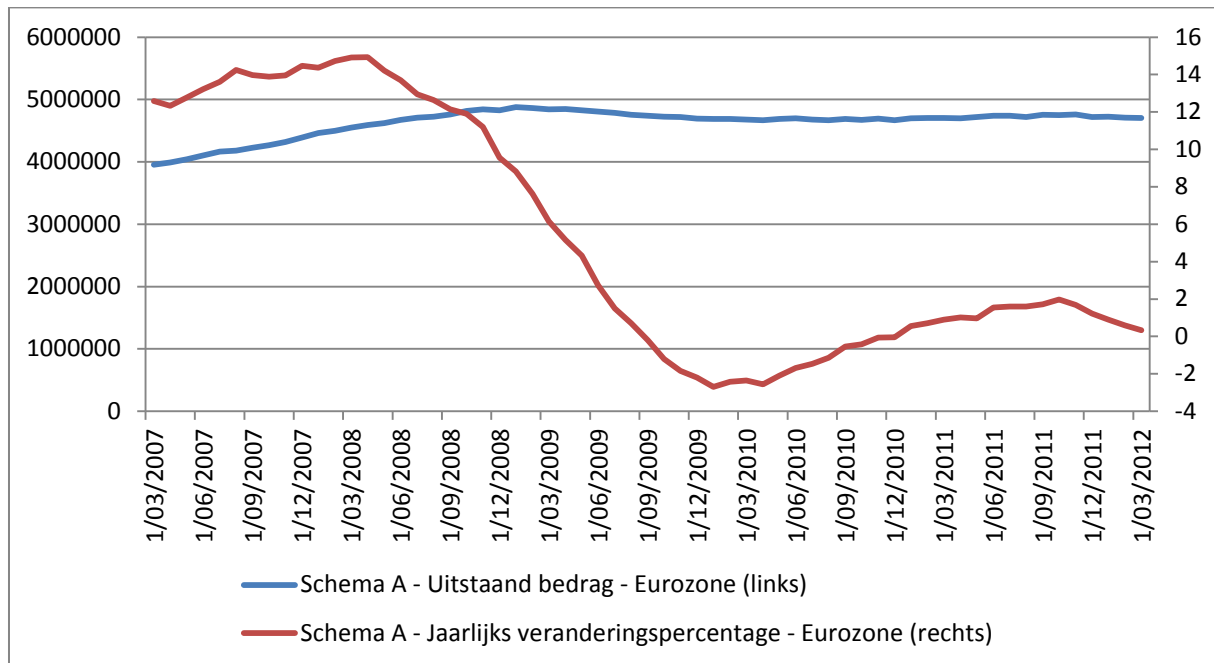
Grafiek 2 - Evolutie jaarlijkse groeipercentages uitstaand bedrag Schema A (in %)

Bron: eigen weergave op basis van NBB

Wanneer bovenstaande Belgische evolutie naast deze van de Eurozone geplaatst wordt (zie grafiek 3), kunnen we stellen dat het Belgische verloop een gelijkaardige tendens vertoont maar positiever van aard is. De Belgische jaarlijkse groeipercentages liggen hoger en zijn uitgesproken positief sinds augustus 2010, met regelmatig groeipercentages van +5%. Dit terwijl de jaarlijkse evolutie in de Eurozone slechts positief werd vanaf januari 2011 en de afgelopen maanden een negatieve evolutie kende richting de nulgroei.

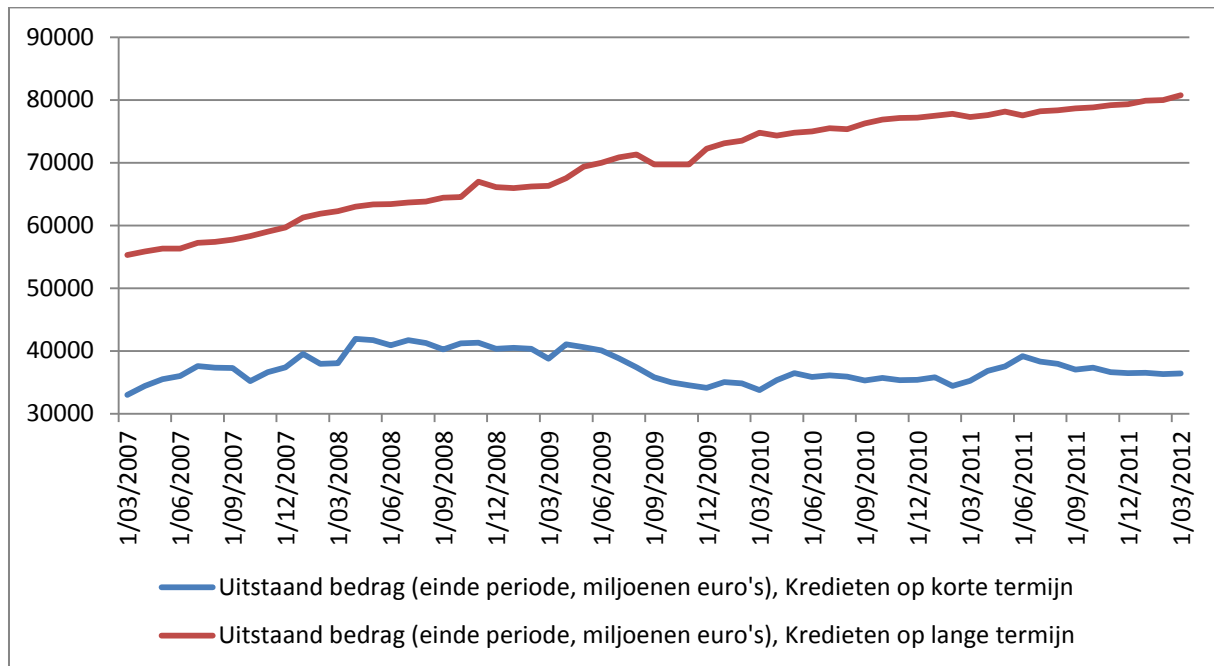
Grafiek 3 - Schema A: Uitstaand bedrag en jaarlijks groeipercentage (in %) - Eurogebied

Bron: eigen weergave op basis van NBB

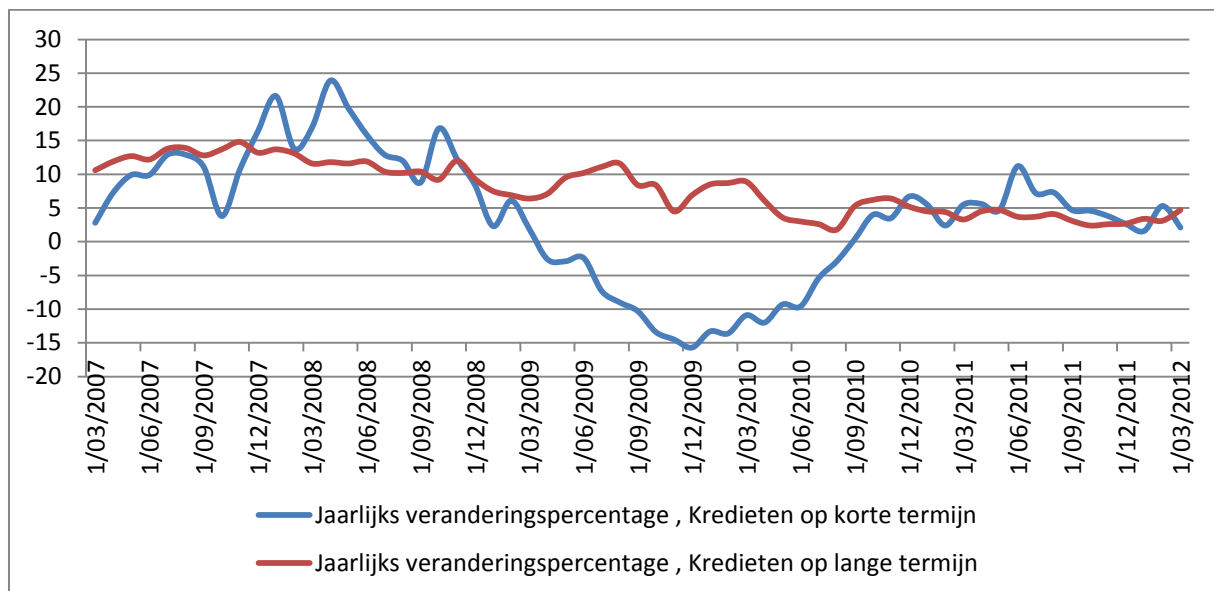
Wanneer bovenstaande gegevens **uitgesplitst worden op basis van looptijd** kunnen we stellen dat de stijgende trend, die slechts kort onderbroken werd eind 2009, voor de lange termijn kredieten blijft doorzetten. Kwartaal op kwartaal is het totaal opgenomen bedrag van de LT kredieten gestaag gestegen. De korte termijn kredieten daarentegen kenden een grilliger verloop, maar werden vanaf september 2010 tot nu toe wel gekenmerkt door een positief jaarlijks groeipercentage. We kunnen echter wel een dalende trend opmerken voor de uitstaande bedragen voor de korte termijn kredieten vanaf juni 2011. Indien deze trend zich niet totaal zou omkeren de komende maanden, is de kans groot dat we voor wat betreft de KT-kredieten vanaf april/mei 2012 mogelijk geconfronteerd zullen worden met negatieve jaarlijkse groeipercentages. De jaarlijkse groeipercentages voor de lange termijn kredieten zijn sinds mei 2005 niet meer negatief geweest, de gemiddelde groeipercentages van de laatste 3 maanden liggen wel opmerkelijk lager dan deze van de eerste maanden van 2011.

Grafiek 4 - Schema A: Evolutie KT en LT – uitstaand bedrag (in miljoenen Euro's)

Bron: eigen weergave op basis van NBB

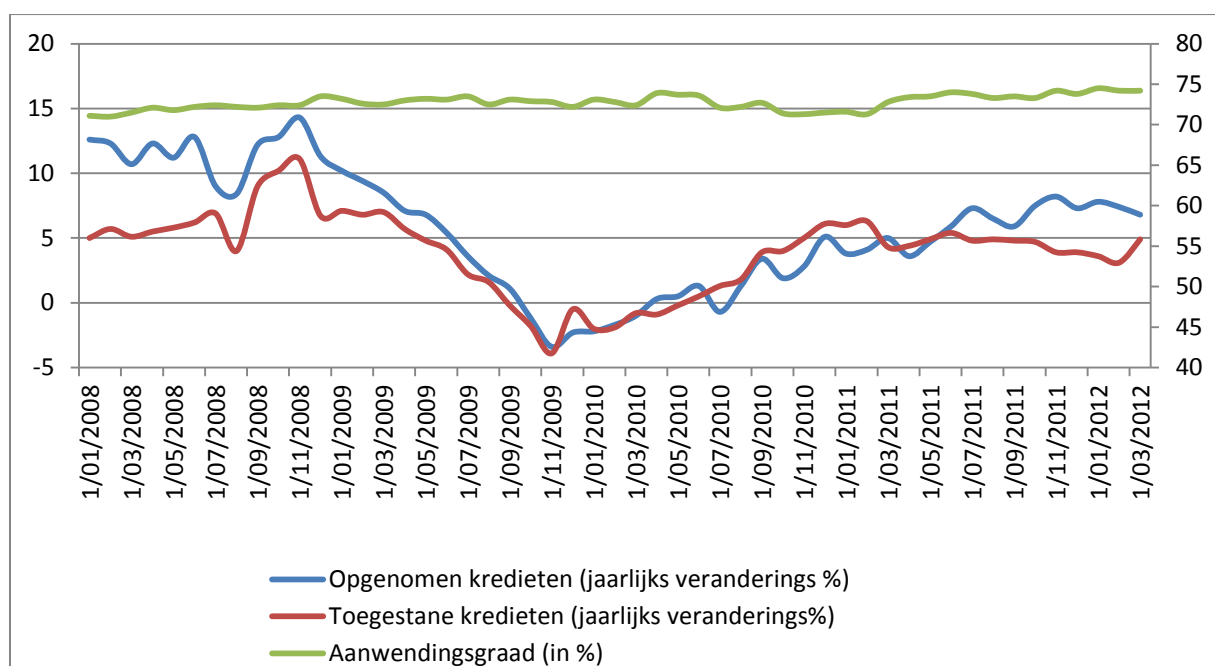
Grafiek 5 - Evolutie jaarlijkse groeipercentages KT en LT – Kredieten – uitstaand bedrag (in %)

Bron: eigen weergave op basis van NBB

In de cijfers van de Centrale voor Kredieten aan Ondernemingen wordt een onderscheid gemaakt **tussen de opgenomen kredieten en de toegestane kredieten**. De verhouding van beide cijfers geeft de aanwendingsgraad weer, die een maat geeft voor de intensiteit waarop ondernemingen op hun kredietlijnen trekken. Het veranderingspercentage voor de opgenomen kredieten ligt nu al geruime tijd boven dit van de toegestane kredieten wat zich vertaalt in een stijging van de algemene aanwendingsgraad tot 74.2%. Indien deze trend zich zou verder zetten zal de aanwendingsgraad een recordhoogte bereiken.

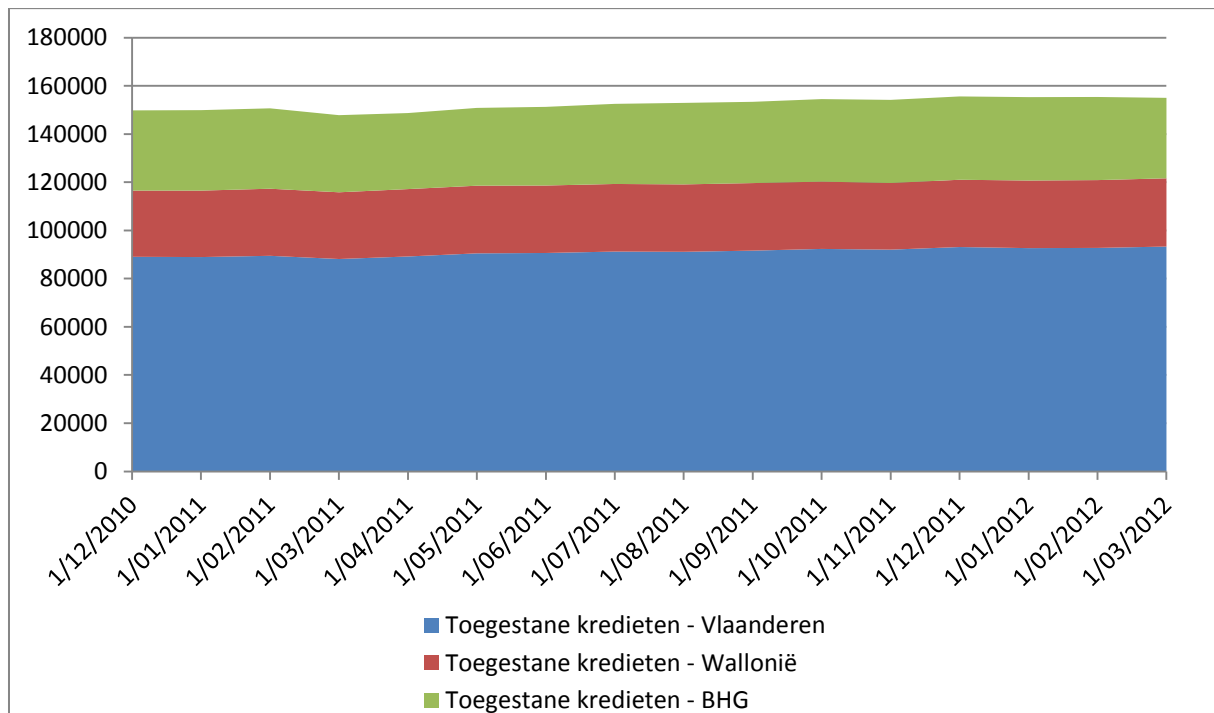
Grafiek 6 - Evolutie opgenomen en toegekende kredieten (in %)

Bron: eigen weergave op basis van CKO

Wanneer we het Belgische niveau wensen te verlaten en willen concentreren op het Vlaamse niveau, is het niet voor de hand liggend om pure Vlaamse cijfers te verkrijgen betreffende de kredietverlening aan ondernemingen. Maar, de nieuwe gegevens van het CKO geven toch een dieper inzicht in de kredietverhoudingen tussen de gewesten en Brussel onderling en de mate waarop er in de verschillende deelstaten op de kredietlijnen getrokken wordt.

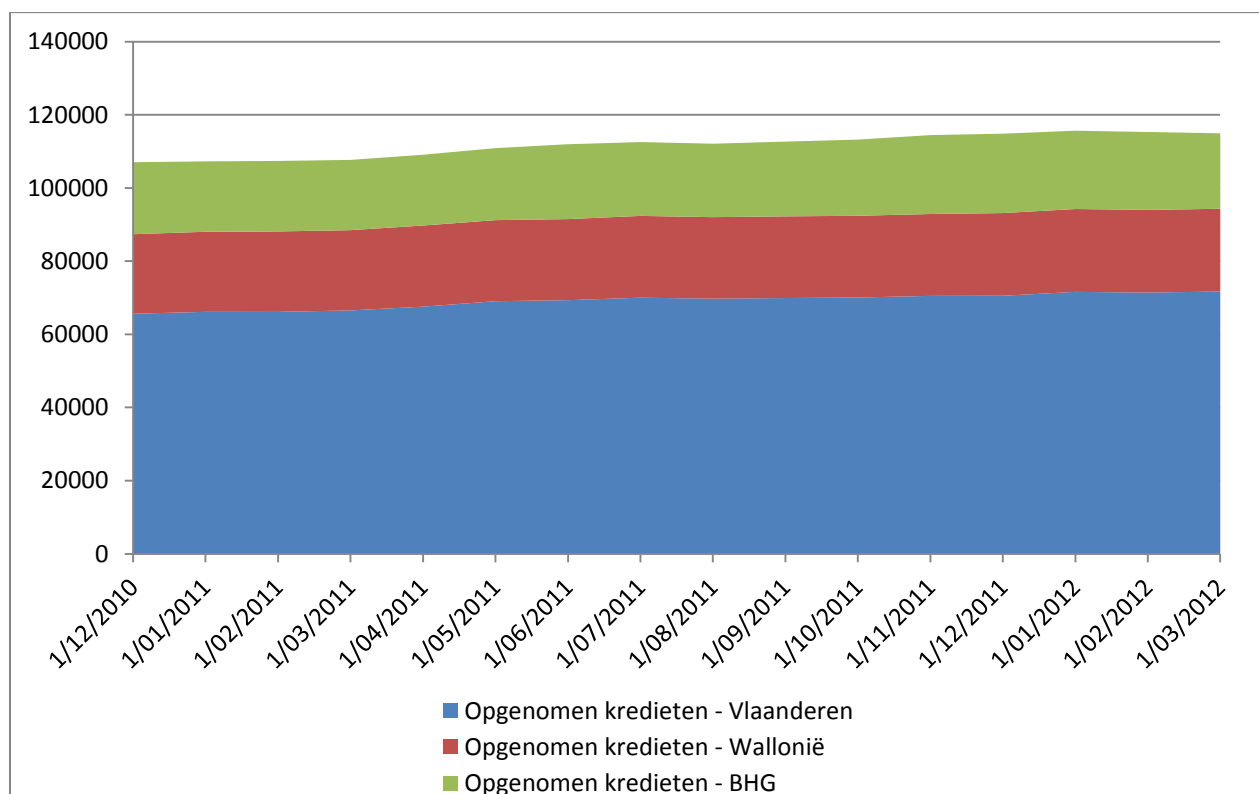
Grafiek 7 - Kredietverlening in België: Opdeling naar Gewest – toegestane kredieten (absoluut, cumulatief)

Bron: eigen voorstelling op basis van CKO

Zowel wat betreft de opgenomen kredieten (zie grafiek 8) als de toegestane kredieten (zie grafiek 7) vertegenwoordigt Vlaanderen ruim meer dan de helft van het totale volume. Brussel en Wallonië vertegenwoordigen elk ongeveer 20%. Gemiddeld gezien wordt er in Wallonië harder op de kredietlijnen getrokken dan in Brussel en Vlaanderen wat haar relatief groter aandeel in de opgenomen kredieten vertegenwoordigd en zich ook vertaalt in een hogere aanwendingsgraad (zie grafiek 9)

Grafiek 8 - Kredietverlening in België: Opdeling naar Gewest – opgenomen kredieten (absoluut, cumulatief)

Bron: eigen voorstelling op basis van CKO

Tabel 1 - Aandeel deelstaten in opgenomen kredieten (a) en toegestane kredieten (b)

a)

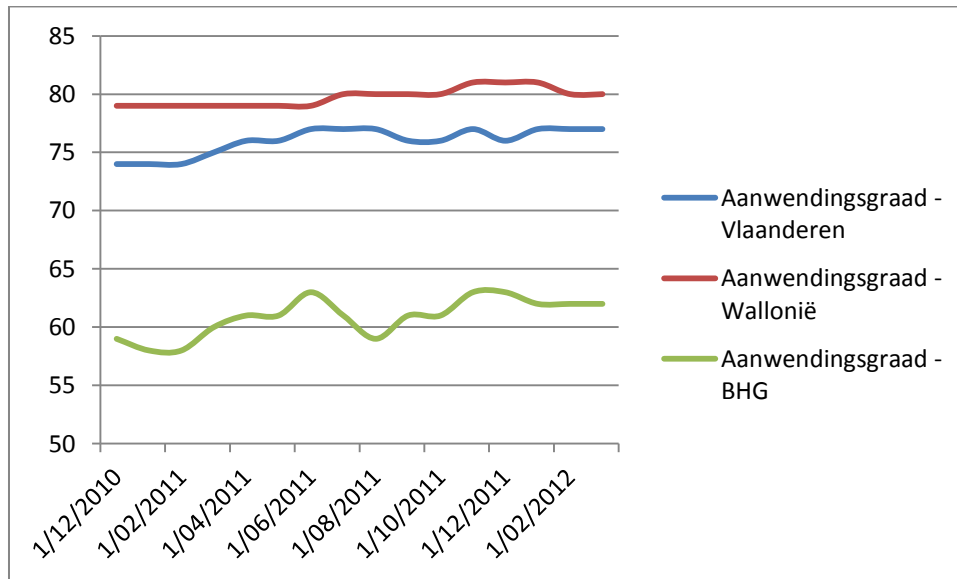
Vlaanderen	62%
Wallonië	20%
Brussel	18%
totaal	100%

b)

Vlaanderen	60%
Wallonië	18%
Brussel	22%
totaal	100%

Wanneer gekeken wordt naar de aanwendingsgraad valt vooral de opvallend lagere aanwendingsgraad in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest op. Dat kan grotendeels verklaard worden door de aanwezigheid van de hoofdzetels van grote vennootschappen, die in regel minder hard op hun kredietlijnen trekken dan de middelgrote en kleine vennootschappen.

Grafiek 9 - Evolutie aanwendingsgraad per deelstaat (in %)

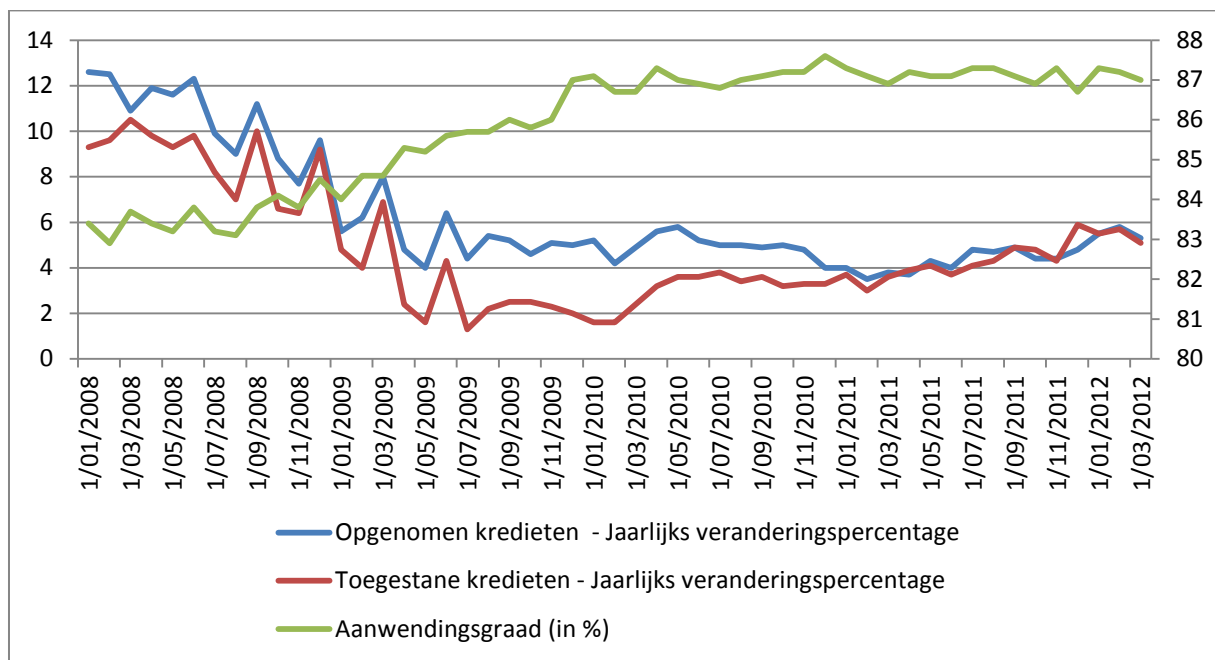

Bron: eigen voorstelling op basis van CKO

Wanneer bovenstaande gegevens geplaatst worden ten opzichte van de relatieve aandelen van de deelstaten in het BBP, merken we op dat de kredietintensiteit van het Vlaamse BBP hoger ligt dan dat van Brussel, op afstand gevolgd met Wallonië.

Naast een opsplitsing op basis van deelstaat, is een verdere **opsplitsing op basis van ondernemingsgrootte** mogelijk voor de Belgische data, maar spijtig genoeg nog niet voor de Vlaamse data.

Grafiek 10 - Kleine vennootschappen

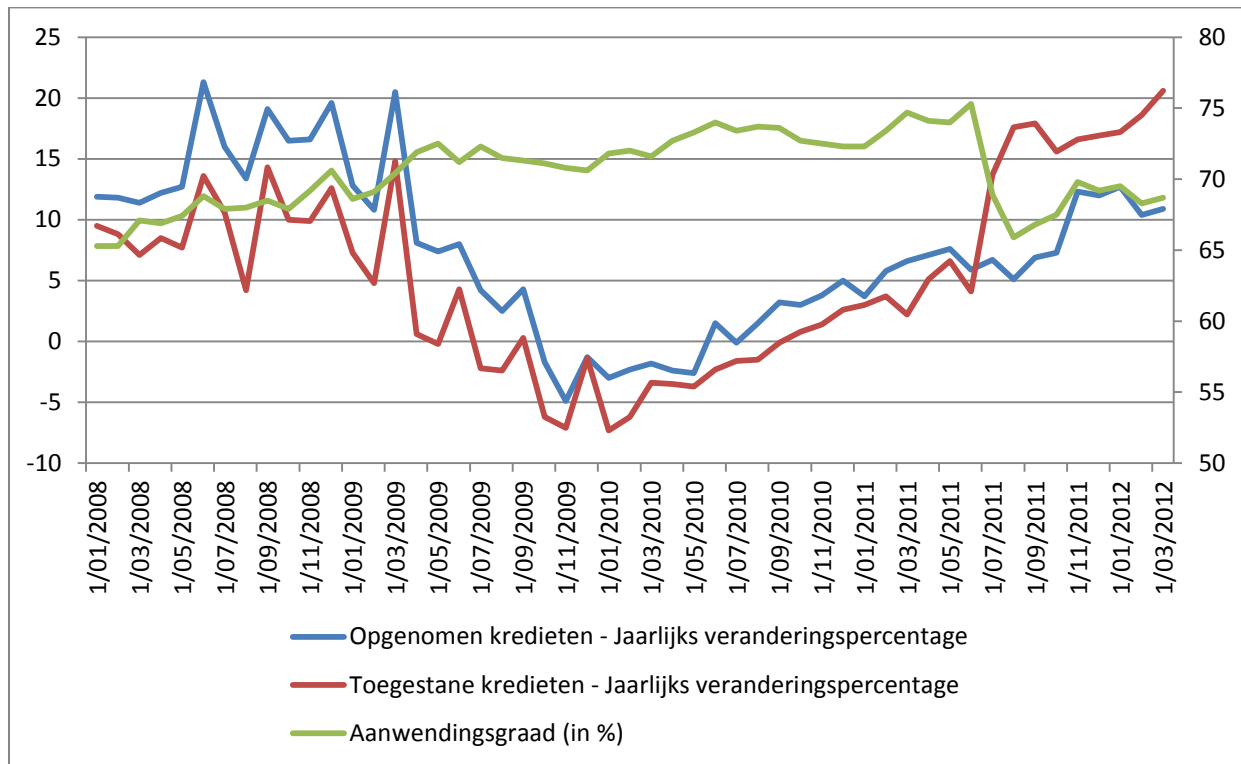

Bron: eigen voorstelling op basis van CKO

Sinds vorige rapportering is er voor de kleine vennootschappen niet zo enorm veel gewijzigd. De kredietverlening en opname van de kredieten verloopt nog steeds in licht positieve zin en de jaarlijkse groei van kredietverlening aan de kleine ondernemingen is voor de geheel beschouwde periode nooit negatief geworden. Ook de aanwendingsgraad is redelijk stabiel, maar bevindt zich met ongeveer 87% toch op een hoog niveau.

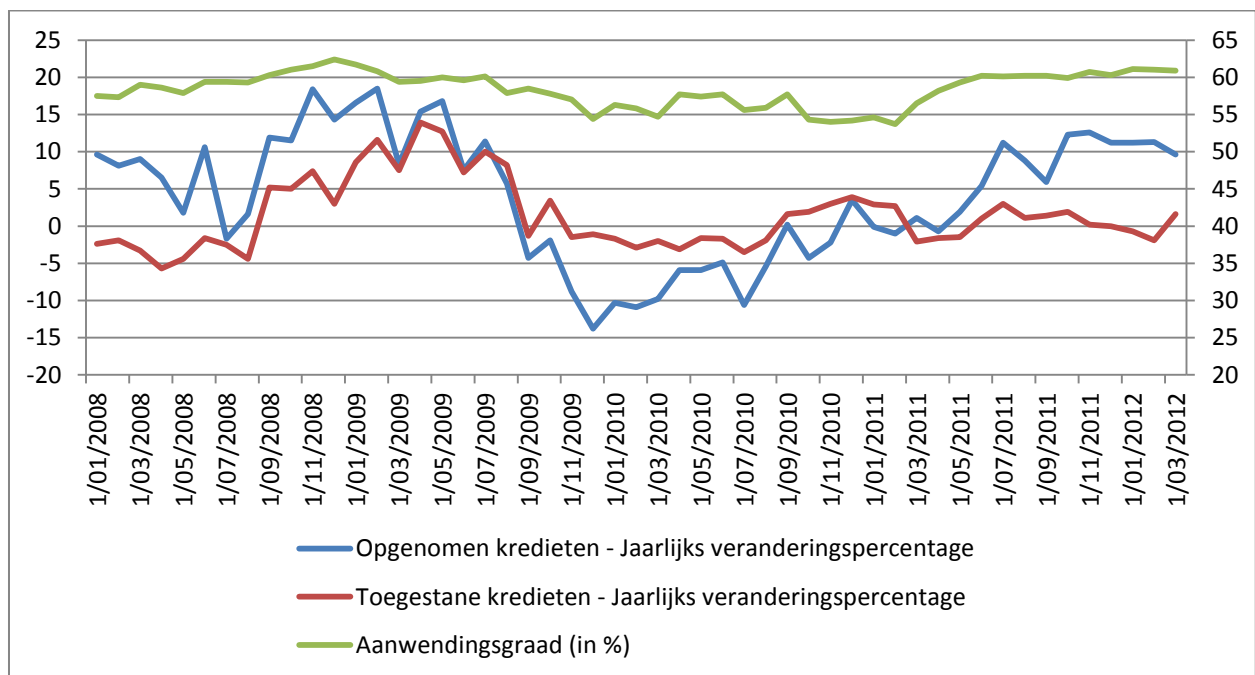
De middelgrote vennootschappen kenden in de zomer van 2011 een sterke daling in de aanwendingsgraad ten gevolge van een toegenomen kredietverlening en een mindere stijging van de opgenomen kredieten. Deze daling bleef grotendeels behouden en de aanwendingsgraad circuleert nu al enkele maanden rondom de 69%. De kredietverlening aan de middelgrote ondernemingen nam sinds vorige rapportering toe, dit terwijl de kredietopname afnam.

Grafiek 11 - Middelgrote vennootschappen

Bron: eigen voorstelling op basis van CKO

Grafiek 12 - Grote vennootschappen

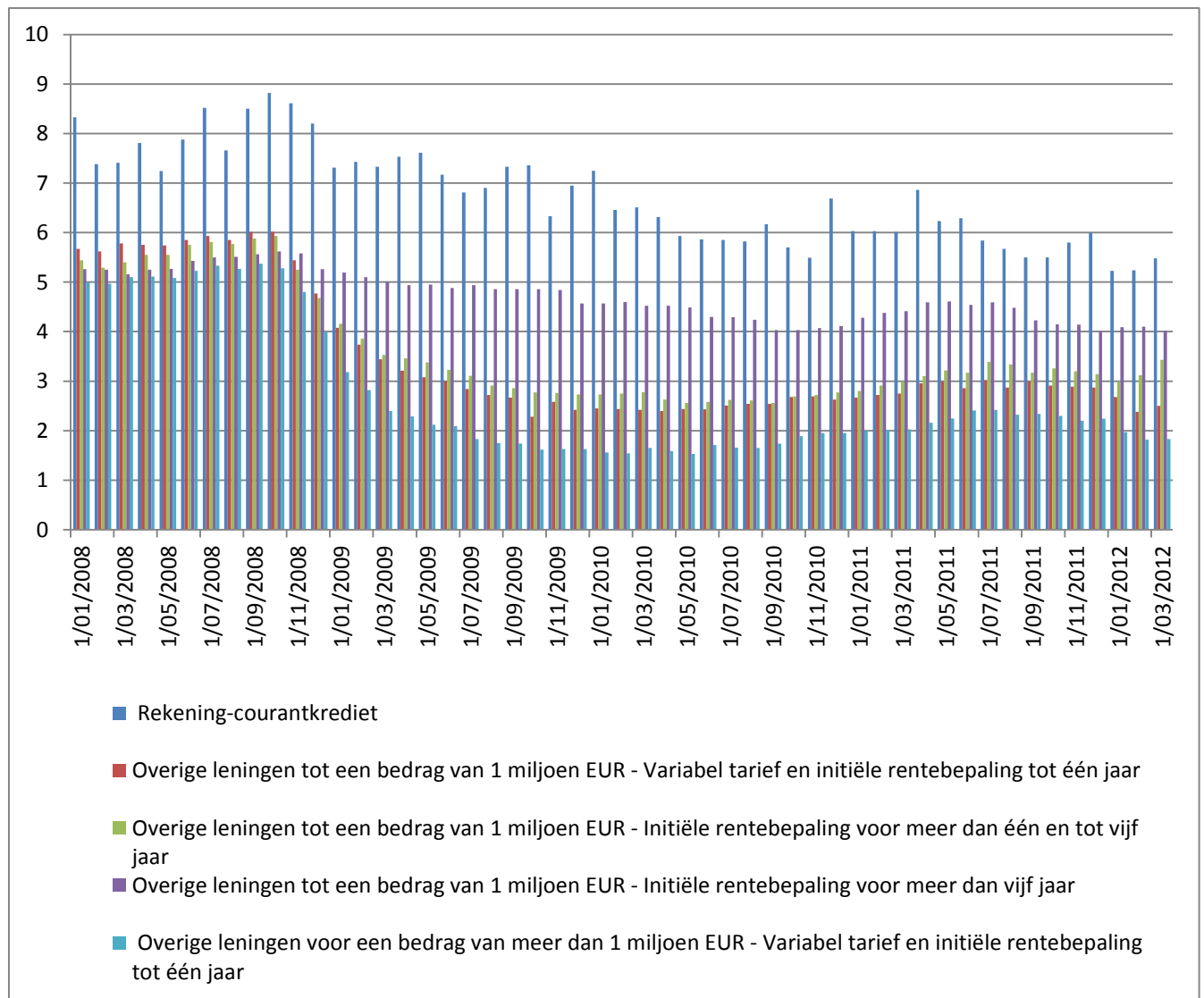

Bron: eigen voorstelling op basis van CKO

Sinds vorige rapportering werd de kredietverlening voor grote vennootschappen gekenmerkt door een daling in de toegestane kredietvolumes en een redelijk constant verloop van de opgenomen volumes. Combinatie van beide trends leidde tot een stijging van de aanwendingsgraad tot 61%, haar hoogste peil sinds januari 2009.

Wanneer gekeken wordt naar de **aanbodvoorwaarden** van de kredieten en meer bepaald naar de evoluties van de rentevoeten merken we op dat de rentevoeten voor de rekening courant nog steeds een grillig verloop kennen, niet steeds in overeenstemming met de algemene tendensen, maar dat deze de afgelopen maanden in waarde toch licht gedaald is, in vergelijking met het einde van 2011.

Grafiek 13 - Evoluties rentevoeten

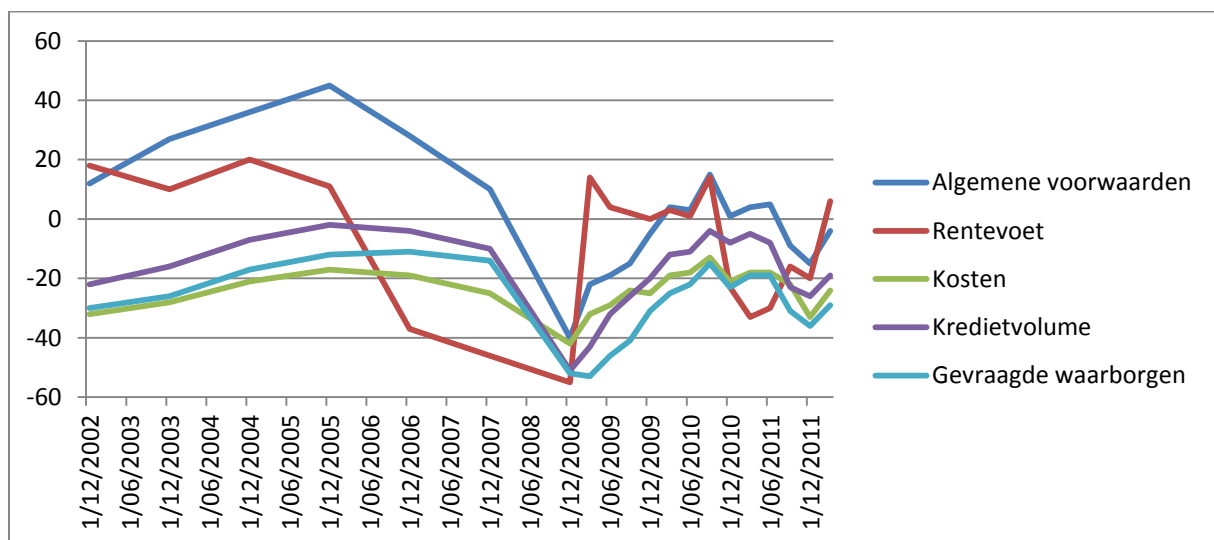

Bron: eigen voorstelling op basis van Mfiir

Er is ook een dalende evolutie merkbaar wat betreft de rentevoeten voor de hogere bedragen en/of leningen met een variabel tarief en een stijgende evolutie in de kostprijs voor de leningen met een vaste rentevoet (of initiële rentevoet vastgelegd voor een langere periode).

Wanneer ook naar de andere aanbod voorwaarden gekeken wordt, kunnen we op basis van de NBB-enquête concluderen dat gemiddeld bekeken de ondernemingen de evolutie van zowel de algemene voorwaarden van een lening, als de kosten van een lening, het toegestane kredietvolume en de gevraagde waarborgen als negatief beschouwden. Het is wel belangrijk te vermelden dat deze evoluties "percepties" zijn die ook van andere externe invloeden afhankelijk kunnen zijn.

Grafiek 14 - Inschatting aanbodvoorwaarden door geheel van ondernemingen (in netto %)

Bron: eigen voorstelling op basis van NBB-enquête

Wanneer er **onderscheid gemaakt wordt tussen de verschillende sectoren**, de verwerkende nijverheid de situatie minder negatief inschat dan de bouwnijverheid en de zakelijke dienstverlening. De bedrijven binnen de bouwnijverheid schatten algemeen beschouwd, de situatie het meest negatief in.

Conclusie/samenvatting

We kunnen concluderen dat eind maart 2012, het totale volume aan opgenomen kredieten de €117 miljard oversteeg en zich hierdoor op een recordhoogte bevindt. De jaarlijkse groeipercentages voor zowel de KT als de LT kredieten zijn positief en liggen in vergelijking met de Eurozone ook significant hoger. De groei van de KT kredieten in België kent een grilliger verloop en het uitstaand bedrag voor deze kredietvorm kent een licht dalende trend, wat zich, indien deze trend zich aanhoudt, mogelijk binnen enkele maanden zal vertalen in (zeer beperkte) **negatieve jaarlijkse groeipercentages**.

Voor het eerst in de analyse werden ook de kredietcijfers per gewest opgenomen. Hieruit leren we dat Vlaanderen verantwoordelijk is voor meer 60% van de toegestane kredieten en voor 62% van de opgenomen kredieten. De Vlaamse aanwendingsgraad ligt beduidend lager dan deze in Wallonië, maar hoger dan deze in Brussel, wat verklaard kan worden door het disproportioneel hoog aandeel van multinationals die hun hoofdzetel hebben in het Brusselse Hoofdstedelijke gewest. De Vlaamse kredietintensiteit ligt hoger dan deze in Wallonië en Brussel en de kredietgroei ligt in Vlaanderen zowel voor toegestane als voor opgenomen kredieten hoger dan in Wallonië.

Sinds vorige rapportering is er voor de kleine vennootschappen niet zo enorm veel gewijzigd. De jaarlijkse groei is nog steeds positief, zoals deze ook tijdens de crisis positief is geweest, en de evolutie in de toegestane en opgenomen kredieten kent een gelijkaardig verloop, wat zich vertaalt in een hoge, maar redelijk stabiel aanwendingsgraad van rond de 87%. De middelgrote vennootschappen werden gekenmerkt door zowel een stijging in de toegestane en de opgenomen kredieten, maar er werd duidelijk meer toegekend dan extra opgenomen, wat tot een daling van de aanwendingsgraad leidde, tot een niveau dat nog boven dit van begin 2008 bevindt, maar wel significant lager is dan dit in maart 2011. De afgelopen maanden kenden zowel de toegestane als de opgenomen volumes voor de grote vennootschappen een daling, maar een sterkere daling van de toegestane volumes (met negatieve jaarlijkse groeipercentages in januari en februari) leidden tot een lichte stijging van de aanwendingsgraad. Maar algemeen kan gesteld worden dat de aanwendingsgraad voor de grote vennootschappen na al bijna een heel jaar zich stabiel rond de 60% bevindt.

Wat betreft de aanbodvoorwaarden kunnen we stellen dat de afgelopen maanden de dalende trend van de gewogen rentevoet zich heeft doorgezet, tot en met februari. Maart werd gekenmerkt door een eerste stijging sinds juli 2011 met drie basispunten ten opzichte van februari. De rentevoet op de rekening courant kent nog steeds een grillig verloop, maar kende toch een lichte daling in vergelijking met het einde van 2011. Er is ook een dalende evolutie merkbaar wat betreft de rentevoeten voor de leningen met hogere bedragen (+1 miljoen) en een variabel tarief en een stijgende evolutie in de kostprijs voor de leningen met een vaste rentevoet (of vast gelegd voor een langere periode).

De perceptie van de ondernemers van de andere aanbodvoorwaarden de laatste maanden wederom verslechterd; vooral de gevraagde waarborgen, de kostprijs van een lening en het kredietvolume worden als verslechterd ervaren. Er dient rekening gehouden te worden met het feit dat dit een kwalitatieve maatstaf is, gebaseerd op percepties en dus zeer sterk beïnvloed worden door externe factoren zoals de Griekse crisis en de Dexia-perikelen.

Algemeen kan gesteld worden dat er zeker geen sprake is van een krediet schaarste, dat banken nog steeds krediet verlenen en dat onze situatie in vergelijking met de andere eurolanden positiever kan gepercipieerd worden. Het blijft echter belangrijk om de evolutie van de kredietvoorwaarden, de invoering van Basel III en de mogelijke gevolgen van een verdere escalatie van de Griekse situatie goed te monitoren en om te onderzoeken wat het effect zal zijn van deze zaken op de kredietverlening aan de Vlaamse onderneming.